

Наставна јединица: **ХОМОНИМИЈА**

Кључне ријечи: хомоними, хомонимија, хомографи, хомоформи.

Ако кажемо реченице: „Хладни вјетар ће замрзнути Дунав“ и „Марија ће замрзнути тишину“...примјећујемо два различита контекста једног глагола.... „замрзнути“ и то један у буквалном значењу, а други у метафоричком (учинити трајним, замрзнути).

Овакви облици ријечи су потпуно једнаки по морфемском, графемском и фонетском облику, али имају различито значење.

1) замрзнути, замрзнѐм= учинити да се вода претвори у лед;

2) замрзнути, замрзнѐм=осјетити мржњу према нечему.

Такве ријечи називамо **хомонимима**, а појаву **хомонимија**.

Дакле, **хомонимија** је појава двију или више ријечи, које су потпуно једнаке по фонетском, графемском и граматичком облику, а имају различита значења. Ријечи, које стоје у таквом односу су **хомоними**.

Хомонимске ријечи:

кòса – длака на човјечијој глави;

кòса – пољопривредно оруђе;

кòса – нагнута површина бријега;

тúжити – бацати кривицу на некога;

тúжити – осјећати тугу, туговати;

кљûч – метално средство за отварање/затварање врата;

кљûч – млаз течности приликом врења;

бâр – мања кафана;

бâр – јединица атмосферског притиска;

чâст – поштовање;

чâст – диоба на равне дијелове.

Хомографи- ријечи истог фонетског, графемског и граматичког облика, а различитог значења.

Нпр. грâд – насељено мјесто;

грăд – временска непогода;

лûк – оружје за бацање стријеле;

лўк – поврће;

мѐснй– од меса начињен;

мѐснй – припада мјесту;

налагати – напричати лажи;

налаѓати – наложити дрва, наслагати.

Хомоформи – ријечи, које по неким обиљежјима подударају, по неким граматичким обиљежјима. Њихова заједничка обиљежја су видљива у реченици.

Нпр. Већи *број* такмичара је на старту.

Славко, *број* до три, па крени!

број – именица м.р. која има примјер кроз падеже;

број – глагол у 2. лицу јединице, императива;

добро – пољопривредно добро (именица);

добро – добро урађено (прилог);

кадар – особље (именица);

кадар – способан.

Наставна јединица: **СИНОНИМИ**

Појава супротна хомонимији, а то су ријечи различитог фонетског, графемског и граматичког облика, а истог значења.

ватра – огањ; пут – друм – цеста; хљеб – крух; васиона – свемир; гар – чађ; гас – плин; храбар – одважан; бистар – провидан; благ – питом – кротак; вјерити (дјевојку) – заручити (дјевојку); овјерити – верификовати; брзо – хитро – нагло....

Синонимски низови: дохватити се – дочепати се; чезнути – жудјети; суморан – тмуран – безвољан; благ – питом – кротак; брзо – хитро – нагло.

Примјена синонимских парова је усклађена са животним околностима и нпр. глагол ратификовати користи се у парламентарном језику законодавства (ратификовати уговор), а синоним одобрити (одобрити уговор)....нострификовати- диплому или усвојити (дијете, обичаје). Постоји термин **социолект**, појам условљен различитом примјеном, виђењем ствари....нпр. географ ће употребити ријеч седимент, и ријеч талог (таложење, накупљање). Синонимски низови су: експеримент – оглед – опит; реципрочан – узајамни; екстремитети – удови; ортографија – правопис; консонант – сугласник; географија – земљопис.

Наставна подтема: **АНТОНИМИЈА**

Посматрамо лексеме и значења, која су у међусобном односу *изразите супротности*.

Двије групе антонима:

1. Различитих коријена, као већина наведених: црн- бијел; дан – ноћ; живот – смрт; радост – жалост; сјевер – југ; горе – доље; топло – хладно;
2. Антоними истих коријена: доћи – отићи; пријатељ – непријатељ; миран – немиран; ући – изаћи; мјере – противмјере; велик – невелик; ратни – антиратни....

Припремила: мр Сања Ђурић, проф.

ВЈЕЖБА 3 – СИНОНИМИ

1. Заокружи слова испред парова који илуструју синонимију.

- а) дуб – храст б) цар- император в) шума – планина
г) почетак – завршетак

2. Подвуци у реченици два синонима.

У промјенљивој љепоти једног града наћи ће се и туга и свјетло, жалост и задовољство.

3. Заокружи ријеч која значи исто што и ријеч *непогода*.

незгода - нелагода – неприлика – невријеме – невоља – недаћа

4. По једна ријеч не припада датим синонимским низовима. Подвуци такву ријеч у сваком низу.

а) бијес, јарост, љутња, жалост, гњев

б) врелина, жега, врућина, знојење

в) вредноћа, марљивост, спокојство, радиност

г) увијек, свагда, понекад, непрестано, стално

5. Прочитај дату реченицу.

Сагласан сам са твојим избором мјеста за љетовање.

Заокружи слово испред ријечи која није синоним подвучене ријечи у реченици.

а) подржавати б) одобравати в) подражавати

6. Бирајући одговарајућу ријеч, употреби лексеме *сат* и *час* у наведеним примјерима.

а) Имаш ли _____, знаш ли колико је _____?

б) Доћи ћу одмах, за који _____.

в) У школи никад немамо више од седам _____.

г) Стигао си у прави _____!

Припремила: професорица Медицинске школе из Бањалуке, Милица Млађеновић Хрицак.